

Creative Commons Attribution –
NonCommercial 4.0 International License

Prethodno priopćenje

<https://doi.org/10.31784/zvr.10.1.10>

Datum primitka rada: 21. 10. 2021.

Datum prihvatanja rada: 11. 4. 2022.

KONVERGENCIJA BANKOVNIH SUSTAVA EU: POZICIJA DRŽAVA ČLANICA UNUTAR I IZVAN EUROPODRUČJA S OSVRTOM NA HRVATSKU

Anita Peša

Dr. sc., izvanredna profesorica, Sveučilište u Zadru, Odjel za ekonomiju, Splitska 1, 23 000 Zadar, Hrvatska;
e-mail: apesa@unizd.hr

Martina Maté

Mr. sc., asistentica, Sveučilište u Zadru, Odjel za ekonomiju, Splitska 1, 23 000 Zadar, Hrvatska;
e-mail: mmate@unizd.hr

Dijana Čičin-Šain

Mag. oec., viša predavačica, Sveučilište u Zadru, Odjel za ekonomiju, Splitska 1, 23 000 Zadar, Hrvatska;
e-mail: dcsain@unizd.hr

SAŽETAK

Bankovni sustavi zemalja koje su Europskoj uniji pristupile nakon 2004. g., u najvećoj su mjeri u vlasništvu bankovnih grupacija iz starih članica Unije. Važnost bankovnih sustava za gospodarski rast tih zemalja značajnija je nego u starim članicama iz razloga visoke ovisnosti gospodarstava o bankovnim izvorima financiranja. Stoga bi konvergencija prema sustavima razvijenijih članica Unije bila od velikog interesa za daljnji gospodarski razvoj ove skupine zemalja. Cilj ovog rada je analizirati aktualne pozicije bankovnih sustava europskih zemalja, s posebnim osvrtom na poziciju Hrvatske. Metodologija rada bazira se na usporedbi BDP-a po glavi stanovnika sa odabranim pokazateljima veličine, rasta, depozitne osnovice i kapitaliziranosti bankovnog sektora. Korištenjem indikatora razvijenosti financijskog sustava, i u ovisnosti o periodu pristupanju europodručju, analizira se položaj bankovnih sustava zemalja unutar europodručja, i onih izvan. Rezultati ukazuju da bankovni sustavi zemalja koje su Europskoj uniji pristupile nakon 2004. g. i dalje zaostaju za starim članicama, te da je konvergencija još daleko, posebno u skupini zemalja izvan europodručja. Među novim članicama europodručja po svim indikatorima prednjače Malta i Cipar, te Estonija, dok u skupini zemalja izvan europodručja, uz Švedsku i Dansku, najbolje rezultate ostvaruju Hrvatska i Češka. Rezultati ukazuju da su nove članice unije, a posebno one koje nisu dio europodručja, i dalje ovisnije o depozitima nebankovnog sektora kao primarnom izvoru financiranja kreditne aktivnosti, što ukazuje na dominantan položaj banaka u financijskim sustavima ovih zemalja.

Ključne riječi: Europska unija, bankovni sustav, europodručje, konvergencija

1. UVOD

Europska unija najrazvijenija je i najznačajnija ekonomska integracija zemalja danas u svijetu. Osnovna ideja europskog ujedinjenja utemeljena je na liberalizaciji trgovine među zemljama istog geografskog područja, smanjenju troškova za potrošače, korištenju sinergije u promociji zajedničkih gospodarskih interesa te povećanju efikasnosti, slobodi kretanja ljudi i kapitala. Daljnjim razvojem projekta dublje integracije unije uspostavljena je monetarna unija s eurom kao zajedničkom valutom. Očekivani benefiti od uvođenja zajedničke valute odnosili su se na smanjenje troškova pri provođenju transakcija između zemalja do tada različitog valutnog područja, usporedivost i ujednačavanje cijena, kao i smanjenju cijena financijskih usluga, što su sve pozitivni efekti za potrošače. O značaju europske ekonomske i monetarne integracije, njenim prednostima i nedostacima provedena su brojna istraživanja (Dyson i dr., 1999; Lane, 2006; James, 2012; Butler, 2015; Fratianni, Von Hagen, 2019; Dandashly, Verdun, 2020). Kao najčešći poticaji za uključenje u monetarnu uniju i za postizanje najboljih efekata integracije, utemeljene na teoriji optimalnih valutnih područja, navode se sinkronizacija i standardizacija poslovnih procesa s drugim državama, fleksibilnost tržišta rada, bolja prilagodba i otvorenost ekonomija i diverzifikacija proizvodnje (Padilla, 2020). Butler (2015) uspoređuje europsku monetarnu uniju s jedinstvenim valutnim područjem saveznih država SAD-a ističući prednosti nepostojanja transakcijskih troškova zamjene valute u međusobnoj robnoj razmjeni među zemljama čime tržišta postaju efikasnija koristeći prednosti ekonomije obujma. Butler ističe prednosti monetarne unije posebno za slabije razvijene zemlje koje integracijom u zajedničko tržište lakše dolaze do kapitala što im omogućuje povećanje investicijske aktivnosti i veća ulaganja u razvoj. Od uvođenja u opticaj, 2001. g., do 2021. g., euro je zajednička valuta za 340 milijuna europskih građana i druga najznačajnija valuta na svijetu, odmah nakon američkog dolara. Europodručje u 2021. g. čini 19 od 27 zemalja članica Europske unije (EU), dok su izvan europodručja Bugarska, Hrvatska, Češka, Danska, Mađarska, Poljska, Rumunjska i Švedska. Zemlje koje su Europskoj uniji pristupile 2004. g., podijelile su se oko pristupanja monetarnoj uniji, pa je od deset zemalja sedam pristupilo europodručju. Najbrže je to učinila Slovenija, 2007. g., a posljednje proširenje monetarne unije bilo je 2015. g. kada se europodručju priključila Litva. Izuzimajući Dansku, koja se Uniji priključila znatno ranije, te nije obavezna uvesti euro (klauzula o izuzimanju), ostale zemlje sporazumima o pristupanju Europskoj uniji obvezale su se prihvatiti zajedničku valutu u nekom vremenskom periodu, te priključenje monetarnoj uniji više nije pitanje izbora, već vremenskog perioda. Značajnije napore u tom smjeru posljednjih su godina napravile Bugarska i Hrvatska, poduzimajući pripremne korake za uvođenje eura u sljedećih nekoliko godina. Bugarska je 2018. g. uputila pismo namjere ulaska u jedinstveni tečajni mehanizam ERM II, a Hrvatska je zahtjev za uspostavljanje bliske suradnje i uključanjem u ERM II uputila Europskoj središnjoj banci (ECB) u svibnju 2019. g. Rumunjska vlada 2018. g. izrazila je namjeru priključenja eurozoni 2024. g., koji rok je ove godine ipak pomaknut na 2027. g. Od srpnja 2020. g. hrvatska kuna i bugarski lev uključeni su u Europski tečajni mehanizam (ERM II), u kojem će provesti minimalno dvije godine prije konačne ocjene o spremnosti za zamjenu nacionalne valute eurom. Pozitivna odluka europskih nadležnih tijela u ulasku Hrvatske u ERM II predstavlja potvrdu pozitivno ocijenjenih napora koje je Hrvatska u prethodnom razdoblju provela na području upravljanja javnim sektorom, jačanja zakonodavstva o sprječavanju pranja novca, prikupljanja, obrade i diseminacije statističkih podataka, te financijskog i administrativnog

rasterećenja proizvodnog sektora (European Commission, 2020). Istovremeno, ECB je donijela odluku o uspostavi bliske suradnje s Hrvatskom narodnom bankom, čime je Hrvatska pristupila bankovnoj uniji, odnosno sustavu dublje zajedničke integracije bankovnih tržišta, a nacionalna središnja banka postala dio jedinstvenog nadzornog mehanizma (*Single Supervisory Mechanism SSM*). SSM prvi je od tri stupa bankovne unije, osnovane kao odgovor na financijsku krizu 2008. g. sa ciljem da se troškovi budućih kriza u što većoj mjeri prebace sa sredstava poreznih obveznika na teret privatnih investitora. Bankovnu uniju čine sve zemlje članice europodručja, kao i one izvan njega koje su iskazale namjeru za uspostavom bliske suradnje s ECB-om i prije samog uključanja u europodručje, kao u slučaju Hrvatske. Uključenje središnje banke u jedinstveni nadzorni mehanizam u praksi znači da ECB, koja je nadležna za nadzor banaka unutar unije, preuzima direktan nadzor nad sistemski značajnim bankama u RH, a stručnjaci Hrvatske narodne banke istovremeno će biti dio supervizorskih timova ECB koji će provoditi nadzor. Uspostavom bliske suradnje Hrvatska se uključuje i u sudjelovanje u jedinstvenom sanacijskom mehanizmu (*Single Resolution Mechanism SRM*), drugom stupu bankovne unije čiji je cilj primjena jedinstvenih pravila pri sanaciji banaka u problemima. Pristupanjem sanacijskom mehanizmu Hrvatskoj se pruža mogućnost korištenja sredstava zajedničkog fonda za sanaciju banaka financiranog sredstvima europskih banaka, što predstavlja benefit integracijskog procesa.

Cilj ovog rada je analizirati je li i u kojoj mjeri ostvarena konvergencija bankovnih sustava članica Unije, posebno u odnosu na (ne)pripadanje europodručju. U radu se postavlja hipoteza da postoje razlike u strukturi i razvijenosti bankovnih sustava europskih zemalja, te da su bankovni sustavi zemalja koje nisu članice europodručja slabije razvijeni od sustava zemalja unutar europodručja. Znanstveni doprinos rada ogleda se u stjecanju novih spoznaja o zajedničkim obilježjima i različitostima bankovnih sektora zemalja EU korištenjem pokazatelja veličine, rasta, depozitne osnove i kapitaliziranosti tih sektora. U drugom dijelu rada iznosi se kratak pregled konsolidacijskog procesa koji je već dulji niz godina prisutan u europskom bankovnom sektoru, te struktura vlasništva u bankovnim sustavima europskih država. U trećem dijelu definira se odabir podataka, te obrazlaže izbor indikatora i metodologija. Za komparativne potrebe, u četvrtom se dijelu zemlje iz uzorka dijele u tri skupine, i to one koje su europodručju pristupile prije 2004. g., one koje su pristupile nakon 2004. g., te one koje su još uvijek izvan europodručja, te se analiziraju pozicije bankovnih sustava po pojedinim skupinama. U zaključku ukratko iznosimo rezultate istraživanja.

2. BANKOVNI SUSTAVI STARIH I NOVIH ČLANICA EUROPSKE UNIJE

Konsolidacija, odnosno smanjenje broja i okrupnjavanje financijskih institucija prisutno je već duži niz godina u cijelom svijetu. Trend rasta dijelom je posljedica spajanja i preuzimanja, kao rezultata liberalizacije tržišta i slobode kretanja kapitala, ali i zatvaranja, odnosno likvidacija financijskih institucija, što je vidljivo i u europskom bankovnom sektoru tijekom i nakon globalne financijske krize 2008. g. Konsolidacija europskog bankovnog tržišta posebno je potaknuta europskim zakonodavstvom usmjerenim integraciji i harmonizaciji financijskih tržišta, što prekogranično poslovanje unutar europskih granica čini lakšim. Brojne su velike europske bankovne grupacije

iskoristile povoljno regulatorno okruženje za značajan rast, bilo kroz unutarnji razvoj, bilo kroz spajanja i preuzimanja unutar, ali i preko nacionalnih granica (Cipollini, Fiordelisi, 2009).

Dermin (2006) pronalazi čak 1.024 spajanja i preuzimanja u bankovnim sektorima Europskog ekonomskog područja (EEA) u razdoblju od 1997 do 2004. g.

Tablica 1 prikazuje kretanje ukupnog broja bankovnih institucija u zemljama Europe, podijeljenih na tzv. stare članice Unije (Austrija, Belgija, Danska, Finska, Francuska, Grčka, Italija, Irska, Luksemburg, Njemačka, Nizozemska, Portugal, Španjolska, Švedska), i tzv. nove članice, odnosno zemlje koje su Uniji pristupile nakon 2004. g. (Bugarska, Cipar, Češka, Estonija, Latvija, Litva, Hrvatska, Mađarska, Malta, Poljska, Rumunjska, Slovačka i Slovenija). Podaci prikazani u tablici potvrđuju nastavak trenda konsolidacije, u razdoblju od 2008. do 2020. g. broj banaka smanjio se za 1.335.

Za prikaz podataka u tablici 1 korišteni su podaci iz skladišta bonitetnih podataka ECB-a, a obuhvaćaju ukupan broj domaćih bankovnih institucija, te EU i ne-EU kontroliranih banaka i njihovih podružnica u europskim zemljama.

Tablica 1. Prikaz kretanja ukupnog broja banaka u europskim zemljama od 2008 – 2020 g.

Godina	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020
Stare članice Europske unije (EU-14)	3.521	3.341	3.228	2.993	2.790	2.562	2.410
Nove članice Europske unije (EU-13)	1.302	1.274	1.234	1.214	1.139	1.110	1.078
Ukupno	4.823	4.615	4.462	4.207	3.929	3.672	3.488

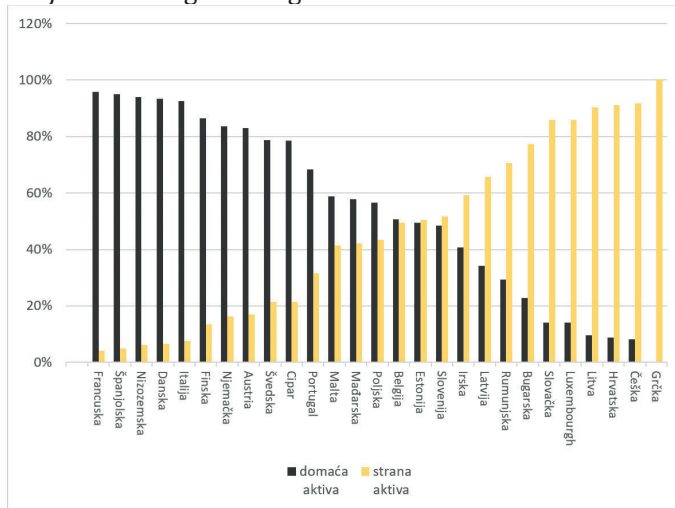
Izvor: izrada autora prema podacima ECB-a (2021)

Bankovni sustavi zemalja Europske unije promatrano po strukturi vlasništva mogu se podijeliti u dvije skupine, i to na zemlje čiji su bankovni sustavi pretežito u domaćem, te one čiji su bankovni sustavi pretežito u stranom vlasništvu. Prema podacima Europske središnje banke (ECB, 2021), skupine zemalja čiji su bankovni sustavi pretežito u domaćem vlasništvu najvećim dijelom čine tzv. stare članice Unije, i to Francuska, Španjolska, Nizozemska, Danska, Italija, Finska, Belgija i Njemačka, ali i Cipar, Portugal, Malta, Mađarska i Poljska. Među njima prednjače Francuska, Španjolska, Nizozemska, Danska i Italija s preko 90 % bankovnog sustava u domaćem vlasništvu. S druge strane, zemlje čiji su bankovni sustavi pretežno u stranom vlasništvu uglavnom su baltičke zemlje te zemlje srednjoistočne Europe, tzv. „nove članice Unije“ i to Češka, Hrvatska, Litva, Slovačka, Bugarska, Rumunjska, Latvija, ali i Luksemburg i Irska. Zemlja sa 100 %-tnim udjelom stranog vlasništva u bankovnom sustavu je Grčka u kojoj je cjelokupan sustav unazad deset godina u vlasništvu Helenskog Fonda za Financijsku Stabilnost (Hellenic Financial Stability Fund HFSF), utemeljenog sredstvima stabilizacijskih fondova zemalja eurozone nakon financijske krize 2008 g. koja je posebno pogodila Grčku, te je bankovni sustav indirektno u vlasništvu tih zemalja.

Bankovni sustavi novih članica Unije najvećim su dijelom u vlasništvu europskih bankovnih grupacija iz starih članica Unije, često regionalno bliskih, pa su tako banke u Estoniji, Latviji i Litvi pretežno u vlasništvu skandinavskih bankovnih grupacija, u Hrvatskoj su najveće banke u vlasništvu

talijanskih grupacija, u Češkoj i Slovačkoj u vlasništvu austrijskih i belgijskih bankovnih grupacija (European Banking Federation EBF, 2021). Najmanji udio banaka u stranom vlasništvu među novim članicama Unije imaju Slovenija i Estonija kod kojih je omjer banaka u stranom i domaćem vlasništvu oko 50 : 50. Među starim članicama Unije visok udio banaka u stranom vlasništvu imaju Luksemburg sa 86 %, te Irska sa 60 % (Slika 1).

Slika 1. Prikaz udjela domaćeg i stranog vlasništva u bankovnom sektoru (EU-27), 2021

Izvor: izrada autora prema podacima ECBa (2021)

Zajedničko obilježje novih članica Unije je prelazak sa planske na tržišnu ekonomiju 90-ih godina 20. stoljeća, te ukidanje restrikcija ulasku stranog kapitala što je rezultiralo privatizacijom banaka u, do tada, isključivo državnom vlasništvu. Europske bankovne grupacije su u vrlo kratkom vremenu zauzele značajne udjele bankovnih tržišta u ovim zemljama, donoseći nove tehnologije, proizvode i usluge.

Velik broj istraživačkih radova bavi se utjecajem ulaska stranog vlasništva u bankovne sustave tranzicijskih zemalja u koje spadaju i baltičke zemlje, i zemlje srednjoistočne Europe, te dokazuje pozitivan utjecaj na gospodarski rast i razvoj ovih zemalja (Spendzharova, 2014; Ferreira, 2013; Banerjee, 2012; Claessens i dr. 2001). Povećanje udjela stranog vlasništva u bankovnim sustavima zemalja Srednje i Istočne Europe dovelo je do povećanja dobrobiti klijenata banaka i to direktno, kroz proširenje usluga i povećanje cijenovne efikasnosti, tako i indirektno, kroz efekt prelijevanja efikasnosti i korekcije cijena bankovnih usluga i na sektor domaćih banaka, kao i sveukupnog povećanja konkurentnosti bankovne industrije (Poghosyan, 2010). Gallizo i dr. (2018) istražujući utjecaj globalne financijske krize na profitabilnost banaka u baltičkim zemljama zaključuju da bankovni sektor Estonije ima bolje uvjete za ostvarenje profitabilnosti od bankovnog sustava Litve iz razloga ranog ulaska stranog bankovnog kapitala i njegove duže prisutnosti na estonskom tržištu.

Allen i dr. (2015) u istraživanju o bankovnom kreditiranju, krizama i promjenama vlasništva u bankovnim sustavima zemalja Srednje i Istočne Europe dokazuju da samo individualne bankovne karakteristike, odnosno struktura izvora, rast depozita i profitabilnosti utječu na obim kreditiranja

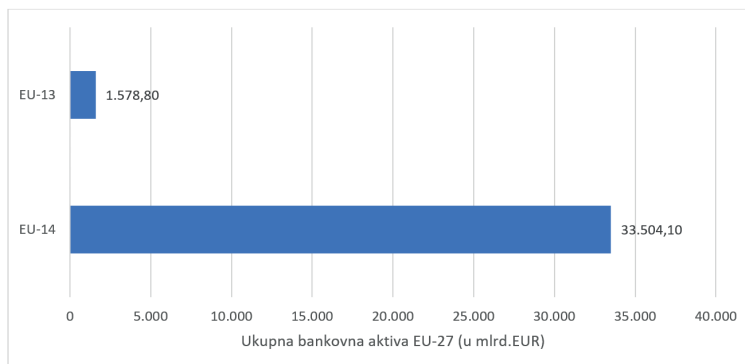
banaka, posebno u vrijeme krize. Banke koje imaju stabilan pristup kapitalu i široku depozitnu bazu povećavaju obim kreditiranja u vrijeme krize, te time pomažu bržem oporavku gospodarstva u cjelini. Također dokazuju da veća diverzifikacija zemalja iz koje dolaze vlasnici banaka u zemlji domaćinu pridonosi stabilnosti bankovnog sustava u cjelini.

Pozitivni učinci integracije financijskog tržišta u duljem roku trebali bi donijeti potrošačima u europskim zemljama daljnju konvergenciju, što bi za potrošače, posebno u zemljama koje su kasnije pristupile Europskoj uniji i europodručju, značilo daljnje ujednačavanje cijena bankovnih usluga, posebno u području stanovništva. Stoga se u sljedećem periodu može očekivati daljnja konvergencija, posebno u zemljama koje su na putu ulaska u europodručje.

3. PODACI I METODOLOGIJA

Ukupna aktiva europskih banaka u prosincu 2020. g. iznosi preko 35.082 mlrd. EUR. Prema kriteriju tržišnog udjela prednjače bankovni sektori starih članica Unije (EU-14) koji čine preko 95 % ukupne aktive europskih banaka. Najveći bankovni sustav Europske unije ima Francuska, s preko 8,5 mlrd. EUR aktive. Slijedi Njemačka s bankovnim sustavom od 7,7 mlrd. EUR, Španjolska sa 3,8 mlrd. EUR i Italija sa 3,1 mlrd. EUR. Najmanju bankovnu aktivu u ovoj skupini zemalja ima Grčka. U skupini zemalja novih članica Europske unije (EU-13), odnosno zemalja koje su Uniji pristupile nakon 2004. g., veličinom aktive najveći su bankovni sustavi Poljske i Češke. Najmanji bankovni sustav u ovoj skupini ima Latvija. Ukupna bankovna aktiva novih članica Unije iznosi 1,5 mlrd. EUR i čini svega 5 % ukupne aktive svih zemalja Unije.

Slika 2. Ukupna bankovna aktiva po skupinama zemalja EU, 2020.

Izvor: izračun autora prema podacima ECB (2020)

Ovo istraživanje naslanja se na ranije provedeno istraživanje o razvojnim perspektivama bankovne industrije u novim i budućim članicama EU (Ribnikar, Košak, 2006). Istraživanje se provodi na sljedećim pretpostavkama:

1. da postoji čvrsta veza između razine ekonomskog razvoja pojedine zemlje i razine razvijenosti njena bankovnog sustava. Aghion i dr. (2010) dokazuju da zemlje sa slabije razvijenim bankovnim sustavom bilježe manji rast, veću nestabilnost, kao i izraženiji negativan odnos

između volatilnosti i gospodarskog rasta iz razloga manjeg udjela strukturnih investicija pod utjecajem šokova;

2. da je vrijednost BDP-a po glavi stanovnika općeprihvaćeni indikator razvijenosti pojedine zemlje, te da je odnos BDP-a neke zemlje i ukupne aktive bankovnog sustava pokazatelj veličine i dubine tog sustava. U literaturi je poznato analiziranje razvijenosti bankovnog sustava uspoređivanjem omjera ukupnih nebankovnih depozita i BDP-a, ukupnih kredita plasiranih nebankovnom sustavu i BDP-a, ukupnog kapitala bankovnog sustava i BDP-a, ukupne aktive središnje banke i BDP-a, imovine ostalih financijskih institucija i BDP-a i dr. (Kakens, Nijsens, 2018; Beck i dr., 2010; Lakštutienė, 2008).

Temeljem gornjih pretpostavki, u nastavku uspoređujemo četiri indikatora razvijenosti bankovnog sustava s vrijednošću BDP-a za 27 zemalja EU, i to:

- ukupna bankovna aktiva u odnosu na BDP kao pokazatelj veličine bankovnog sustava;
- ukupni krediti odobreni nebankovnom sustavu u odnosu na BDP kao pokazatelj rasta gospodarstva;
- ukupni depoziti u odnosu na BDP kao pokazatelj depozitnih resursa na raspolaganju bankovnom sustavu za kreditnu aktivnost;
- ukupni kapital bankovnog sustava u odnosu na BDP kao pokazatelj vrijednosti bankovnog sustava.

Odabrani indikatori dio su skupa kvantitativnih pokazatelja za procjenu strukture, zdravlja i razvijenosti financijskog sustava navedenih u preporukama Međunarodnog monetarnog fonda (IMF, Priručnik za procjenu financijskog sustava, 2005).

Sa ciljem ujednačenosti i usporedivosti podataka, korišteni su podaci prikupljeni iz baze bonitetnih podataka Europske središnje banke za 2020. g. za svaku od zemalja.

Tablica 2. Prikaz BDP-a po glavi stanovnika i izračun korištenih indikatora, 2020. g., EU-27

Zemlja	BDP po glavi stanovnika (EUR)	Ukupna bankovna aktiva/BDP (%)	Ukupni krediti/BDP (%)	Ukupni depoziti/BDP (%)	Ukupni kapital/BDP (%)
Austrija	35.610	301,20 %	199,36%	220,51 %	25,41 %
Belgija	33.560	250,89 %	174,17 %	195,94 %	17,72 %
Danska	48.150	313,85 %	236,70 %	102,87 %	18,03 %
Finska	36.070	359,39 %	276,71 %	184,94 %	22,42 %
Francuska	30.610	369,63 %	238,44 %	228,46 %	22,85 %
Njemačka	35.980	228,94 %	136,16 %	161,72 %	15,86 %
Grčka	16.300	178,51 %	115,04 %	149,29 %	12,95 %
Irska	62.980	161,89 %	116,39 %	104,49 %	18,39 %
Italija	24.890	188,30 %	129,63 %	138,56 %	13,51 %
Nizozemska	40.160	327,98 %	247,53 %	220,59 %	19,59 %
Portugal	17.200	203,02 %	141,09 %	168,28 %	17,85 %
Španjolska	22.350	343,05 %	233,72 %	236,73 %	21,74 %
Švedska	42.640	295,08 %	226,84 %	134,16 %	16,78 %
Cipar	23.050	281,91 %	212,40 %	253,37 %	20,72 %
Malta	20.380	320,21 %	220,05 %	270,68%	29,84 %
Češka	17.340	139,81 %	115,34 %	110,06 %	11,57 %
Estonija	15.010	167,23 %	152,45 %	140,13 %	18,92 %
Mađarska	12.640	114,92 %	81,20 %	96,64 %	10,67 %
Latvija	12.130	82,82 %	66,29 %	69,96 %	8,30 %
Litva	13.890	76,98 %	71,16 %	68,91 %	4,79 %
Poljska	12.680	98,52 %	60,75 %	71,11 %	9,35 %
Slovačka	15.090	102,06 %	84,79 %	81,95 %	10,48 %
Slovenija	19.720	113,67 %	85,75 %	97,63 %	11,76 %
Hrvatska	11.500	142,69 %	115,95 %	120,06 %	18,80 %
Bugarska	6.840	105,69 %	83,23 %	89,80 %	13,31 %
Rumunjska	8.780	54,00 %	32,75 %	45,72 %	5,91 %
Luksemburg	81.290	1386,00 %	1127,72 %	1148,80 %	96,63 %

Izvor: izračun autora korištenjem podataka ECBb (2021)

Iz podataka prikazanih u Tablici 1, vidljivo je da bankovni sustav Luksemburga značajno odskae od ostalih zemalja kada se promatra odnos bilo kojeg od parametara u odnosu na bruto društveni proizvod radi velikog nesrazmjera između visine ukupnog bruto društvenog proizvoda i veličine bankovnog sustava. Ostale zemlje europodručja s visokim omjerom bankovne aktive u odnosu na bruto društveni proizvod su Francuska, Finska, Španjolska, Nizozemska, Austrija, Malta, Belgija, Cipar i Njemačka. Među zemljama izvan europodručja, bankovni sustavi Danske, Švedske i Hrvatske veličinom prelaze iznos bruto društvenog proizvoda, što Hrvatsku stavlja u vodeću poziciju u skupini tranzicijskih zemalja. Promatrano po svim omjerima, najmanji je bankovni sustav Rumunjske.

4. USPOREDBA RAZVOJNIH INDIKATORA ZEMALJA UNUTAR I IZVAN EUROPODRUČJA

Iako u literaturi nije postignut konsenzus oko pozitivnog ili negativnog utjecaja razvijenosti financijskog sustava na gospodarski razvoj zemalja, nedvojbeno je da postoji njihova povezanost (Ahmad, Malik, 2009; Beck et al., 2000, Levine et al., 2000). Rad autora Goldsmith (1959) je bio jedan od prvih u kojem je postavljena teorija o povezanosti razvijenosti financijskog sustava i gospodarskog rasta. Ahmad i Malik (2009) pronalaze pozitivnu vezu razvijenosti financijskog sektora i ekonomskog rasta u zemljama u razvoju koristeći BDP po glavi stanovnika, domaći i strani kapital, zajmove privatnom sektoru kao mjeru aktivnosti financijskog sektora. Levin i dr. (2000) ispituju vezu razvijenosti financijskog sustava i gospodarskog rasta mjereći utjecaj kratkoročnih obveza, te kredita privatnom sektoru i BDP-a po glavi stanovnika, te ukupne bankovne aktive u odnosu na ukupnu aktivu financijskog sektora kao mjeru razvijenosti bankovnog sektora. Kumar (2014), razlikuje četiri hipoteze odnosa razvijenosti financijskog sustava i rasta gospodarstva: uzročnost pod utjecajem ponude, uzročnost pod utjecajem potražnje, dvosmjerna uzročnost, te nepostojanje uzročnosti. Uzročnost pod utjecajem ponude ukazuje da rast financijskog sustava vodi rastu gospodarstva. Prema hipotezi o utjecaju potražnje, povećanje ekonomskog rasta vodi rastu financijskog sustava. Prema hipotezi o dvosmjernoj uzročnosti, razvoj financijskog sustava vodi gospodarskom rastu. Hipoteza o nepostojanju uzročnosti pretpostavlja da ne postoji veza između rasta financijskog sustava i gospodarskog rasta.

Za komparativne potrebe, s ciljem analize stanja i usporedbe bankovnih sustava Europske unije, zemlje su raspoređene u tri skupine. Prva skupina obuhvaća stare članice EU, sveukupno 12 zemalja koje su Uniji pristupile prije 2004. g., a koje su i članice europodručja. To su: Austrija, Belgija, Finska, Francuska, Luksemburg, Njemačka, Grčka, Irska, Italija, Nizozemska, Portugal i Španjolska. Za potrebe prezentacije rezultata za ovu skupinu zemalja, podaci se iskazuju kao EU-12.

Drugu skupinu zemalja čine zemlje koje su Uniji pristupile 2004. g., a koje su i članice europodručja. Ovu skupinu čini 7 zemalja, i to Cipar, Estonija, Latvija, Litva, Malta, Slovačka i Slovenija. Pri prezentaciji rezultata, podaci za ovu skupinu iskazuju se kao EU-7.

Posljednju skupinu čini 8 zemalja koje nisu članice europodručja, i to: Bugarska, Hrvatska, Češka, Mađarska, Rumunjska, te Švedska i Danska. Podaci za ovu skupinu iskazuju se kao EU-8.

U tablicama 3, 4 i 5 prikazana je korelacija bruto društvenog proizvoda i svakog od ranije navedenih indikatora: ukupne aktive, ukupnih kredita, ukupnih depozita te ukupnog kapitala, i to po svakoj skupini zemalja.

Tablica 3. Korelacija bruto društvenog proizvoda i odabranih indikatora, EU-12

EU-12	BDP	Ukupna aktiva/BDP	Ukupni krediti/BDP	Ukupni depoziti/BDP	Ukupni kapital/BDP
BDP	1				
Ukupna aktiva/BDP	0,9382	1			
Ukupni krediti/BDP	0,9194	0,9967	1		
Ukupni depoziti/BDP	0,9626	0,9953	0,9885	1	
Ukupni kapital/BDP	0,9627	0,9951	0,9862	0,9973	1

Izvor: izračun autora (2021)

Tablica korelacije za 12 starih članica Unije i eurozone pokazuje izrazito visoku povezanost svih indikatora razvijenosti bankovnog sustava i bruto društvenog proizvoda. Ovaj rezultat ukazuje da kod razvijenih zemalja Unije postoji visoka povezanost između stupnja razvijenosti bankovnog sustava i stupnja gospodarskog razvoja.

Tablica 4. Korelacija bruto društvenog proizvoda i odabranih indikatora, EU-7

EU-7	BDP	Ukupna aktiva/BDP	Ukupni krediti/BDP	Ukupni depoziti/BDP	Ukupni kapital/BDP
BDP	1				
Ukupna aktiva/BDP	0,7361	1			
Ukupni krediti/BDP	0,8049	0,5654	1		
Ukupni depoziti/BDP	0,6985	0,9944	0,9655	1	
Ukupni kapital/BDP	0,9627	0,9406	0,9296	0,907	1

Izvor: izračun autora (2021)

U skupini EU-7 zemlja vidljiva je slabija korelacija između stupnja razvijenosti financijskog sustava i gospodarskog rasta nego u skupini EU-12 zemalja, i to u svim kategorijama.

Obilježje ove skupine zemalja je heterogenost bankovnih sustava koji variraju od Malte i Cipra koji su indikatorima razvijenosti bankovnih sustava bliži skupini EU-12, do Latvije i Litve čiji su bankovni sustavi, prema navedenim indikatorima, bliži sustavima Rumunjske i Poljske iz skupine EU-8.

Objašnjenje za ove razlike moglo bi se pronaći u indikatorima veće otvorenosti ovih bankovnih sustava svjetskim financijskim tijekovima nego što je to slučaj sa bankovnim sektorima baltičkih zemalja koje karakterizira visoki stupanj dominacije skandinavskih bankovnih grupacija.

Tablica 5. Korelacija bruto društvenog proizvoda i odabranih indikatora, EU-8

EU-8	BDP	Ukupna aktiva/BDP	Ukupni krediti/BDP	Ukupni depoziti/BDP	Ukupni kapital/BDP
BDP	1				
Ukupna aktiva/BDP	0,7568	1			
Ukupni krediti/BDP	0,7119	0,997	1		
Ukupni depoziti/BDP	0,8803	0,9391	0,9254	1	
Ukupni kapital/BDP	0,8711	0,9768	0,9601	0,9732	1

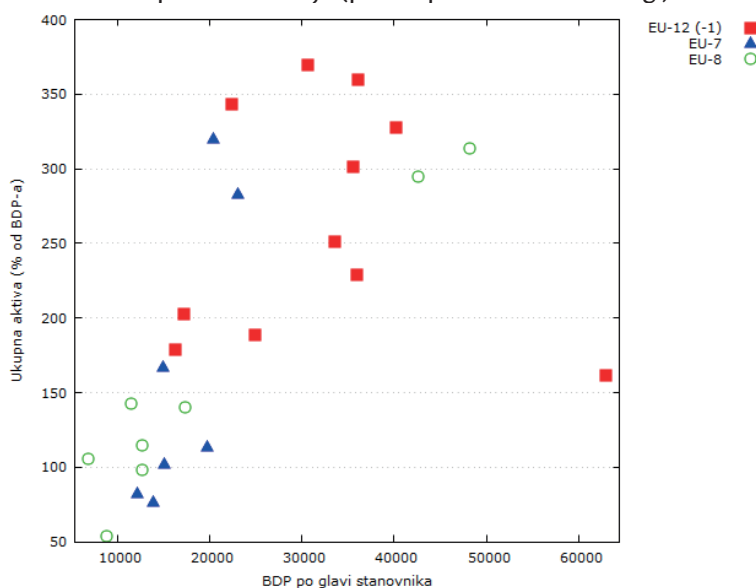
Izvor: izračun autora (2021)

Rezultati EU-8 skupine zemalja donekle su slični rezultatima EU-7 skupine, te imaju nižu korelaciju između kapaciteta bankovnog sustava i gospodarskog rasta od zemalja EU-12 skupine. Ipak, primjetna je razlika u korelaciji između ukupnih depozita nebankovnog sektora skupine EU-8 i EU-7 koja je niža, te bi se moglo izvesti zaključak da su zemlje EU-8 skupine, odnosno skupine zemalja izvan europodručja ovisnije o bankovnim depozitima kao izvoru financiranja kreditne aktivnosti, odnosno indirektno i gospodarskog rasta.

Ovi podaci bi mogli ukazivati i na manju raspoloživost drugih izvora financiranja kreditne aktivnosti dostupnih na razvijenijim financijskim tržištima.

Odabrane indikatore u odnosu na BDP po glavi stanovnika u nastavku rada prikazujemo grafički.

Slika 3. Ukupna bankovna aktiva u % od BDP-a u odnosu na BDP po glavi stanovnika po skupinama zemalja (prema podacima za 2020. g.)

Izvor: izračun autora (2021)

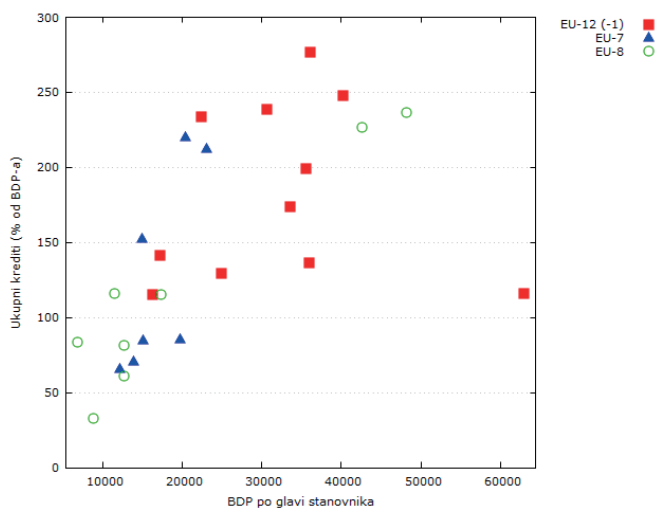
U prikazanim podacima na slici 3 nije uključen Luksemburg iz razloga velikog nesrazmjera odnosa ukupne aktive i bruto društvenog proizvoda u odnosu na druge zemlje koji bi poremetio prikazivanje podataka.

U skupini EU-12 zemalja visokim omjerom BDP-a po glavi stanovnika i veličine bankovnog sustava prednjače Danska, Nizozemska, Finska, Francuska i Austrija. Među ostalim EU-12 zemljama značajno se na jednoj strani izdvaja Irska visinom bruto društvenog proizvoda po glavi stanovnika, dok su na drugoj strani Grčka, Portugal, te Italija, zemlja u kojoj sjedišta imaju bankovne grupacije koje su najveći vlasnici banaka u Hrvatskoj, s najnižim omjerima veličine bankovnog sektora i BDP-om.

Među zemljama EU-7, novim članicama Unije i europodručja, veličinom bankovnog sustava značajno se izdvajaju Malta i Cipar. Malta je, uz Estoniju i Finsku, zemlja s najvećom koncentracijom u bankovnom sektoru u kojem tri bankovne institucije drže preko 90 % tržišta (Ghossoub, Reed, 2015). Vodeću poziciju među baltičkim zemljama ima Estonija čiji bankovni sustav kapacitetom značajno nadmašuje susjedne zemlje, Letoniju i Litvu. Estonija i ostalim pokazateljima razvijenosti bankovnog sektora odskaače od ostalih tranzicijskih zemalja, ukazujući na uspješnu transformaciju institucija financijskog sektora sa servisne na tržišnu ulogu. Prema Männasoo (2013), upravo brza modernizacija bankovnog sektora Estonije stoji iza postignutog uspjeha u sticanju povjerenja i privlačenju stranih i domaćih investitora.

Među zemljama izvan europodručja, skupini EU-8 očekivano odskaaču Švedska i Danska, kako visinom bruto društvenog proizvoda po stanovniku, tako i veličinom bankovnog sektora. Od ostalih zemalja ove skupine, najveći omjer bankovne aktive i BDP-a ima Hrvatska, zauzimajući vodeću poziciju u ovoj skupini zemalja. Najniži kapacitet bankovnog sustava ima Rumunjska, a nakon nje Poljska.

Slika 4. Ukupni krediti u % od BDP-a u odnosu na BDP po glavi stanovnika po skupinama zemalja (prema podacima za 2020. g.)

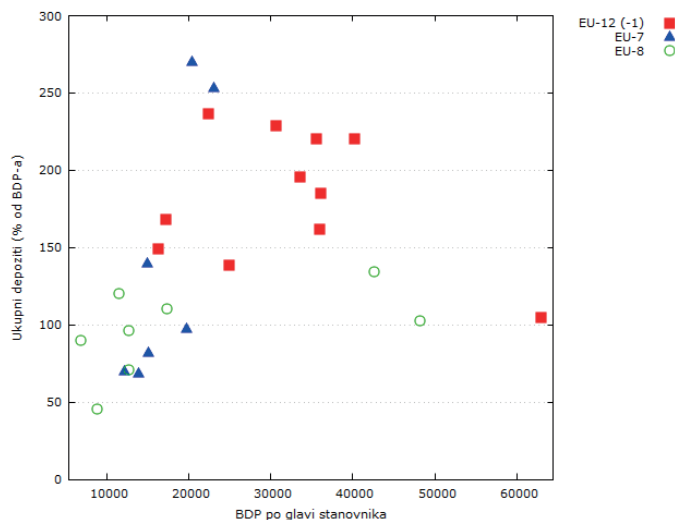

Izvor: izračun autora (2021)

Veća disperzija rezultata prisutna je kod prikaza podataka o odnosu ukupnih kredita odobrenih nebankovnom sektoru, odnosno sektoru poduzeća i kućanstava, i BDP-a po glavi stanovnika, što je prikazano na slici 4. MMF navodi da je ovaj indikator uobičajeni pokazatelj kako volumena kredita upućenih gospodarstvu, tako i mjerilo dubine bankovnog sektora u odnosu na druge pružatelje financijskih usluga. Ovaj se indikator smatra važnim pokazateljem kreditne aktivnosti, ali i razvojnih potencijala, posebno u bankocentričnim financijskim sustavima, kako se mogu okarakterizirati financijski sustavi većine novih članica EU. Prema Beck i dr. (2010) odnos kredita odobrenih privatnom sektoru i BDP-a standardni je indikator u literaturi o financijama i rastu; zemlje s višom vrijednošću indikatora imaju brži rast i pokazuju veću sposobnost oporavka i smanjenja stope siromaštva. Među zemljama EU-7 opet se izdvajaju Malta i Cipar s više nego dvostruko većim iznosom kredita u odnosu na BDP. Estonija i po ovom indikatoru ima vodeću poziciju među baltičkim zemljama. Kreditna aktivnost bankovnog sustava ispod vrijednosti BDP-a iskazana je u Latviji, Litvi, Sloveniji i Slovačkoj. Nakon Danske i Švedske, kreditna aktivnost bankovnih sustava Hrvatske i Češke prelazi vrijednost BDP-a, te i ovim indikatorom prednjače u skupini EU-8. Kreditna aktivnost bankovnog sustava Rumunjske čine svega 1/3 bruto društvenog proizvoda, što je najniža vrijednost u ovoj skupini zemalja. Indikator omjera ukupnih depozita u odnosu na BDP i BDP-a po glavi stanovnika prikazan na slici 5 ukazuje na ponešto drukčije rezultate po skupinama zemalja. Rezultati za ovaj indikator ukazuju na najmanju razliku među skupinama zemalja, i to jer upravo ovaj indikator u skupini EU-12 zemalja ima najniže vrijednosti u odnosu na dva ranije prikazana indikatora. Nasuprot tome, zemlje EU-7 skupine su po vrijednosti ovog indikatora najbliže jedna drugoj. Ovaj indikator ukazuje na raspoloživost resursa koji stoje bankovnom sektoru na raspolaganju za kreditnu aktivnost. Istraživanja ukazuju da je u novim članicama Unije prisutnije tradicionalno financiranje iz depozita građana u odnosu na druge izvore financiranja nego što je to u razvijenijim, starim članicama Unije, posebno u zemljama s razvijenijim tržištima obveznica kao što su to skandinavske zemlje (EBF, 2019).

Indikator ukazuje na razvijenost financijskog tržišta, odnosno dostupnost drugih izvora financiranja, i to obrnuto proporcionalno – razvijenija financijska tržišta manje se oslanjaju na tradicionalne izvore depozita kućanstava.

Slika 5. Ukupni depoziti u % od BDP-a u odnosu na BDP po glavi stanovnika po skupinama zemalja (prema podacima za 2020. g.)

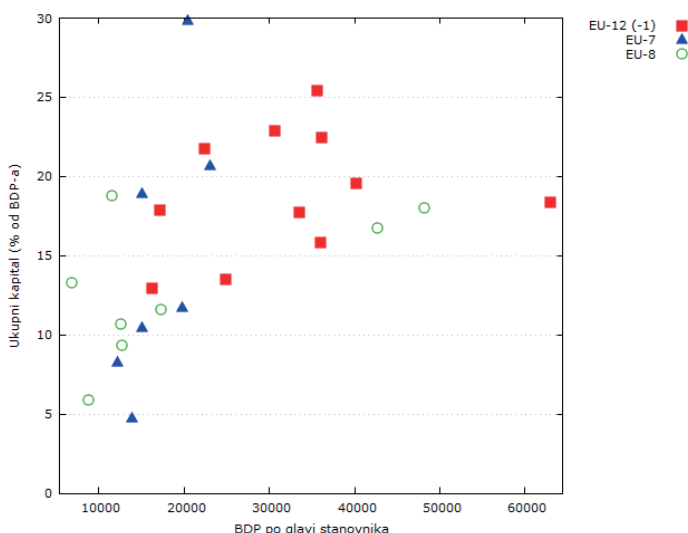

Izvor: izračun autora (2021)

Najviši omjer depozita u odnosu na BDP, promatrano po svim skupinama zemalja, iskazan je kod Cipra i Malte. U EU-12 skupini zemalja Irska ima najniži omjer depozita u odnosu na BDP, a odmah nakon nje Italija. Estonija ima višu vrijednost indikatora od ovih dviju zemalja.

U EU-8 skupini zemalja, indikator za Hrvatsku neznatno je niži od indikatora za Švedsku, a viši je od indikatora za Dansku. Slični rezultati prikazani su i u istraživanju Ribnikar i Košak iz 2006. g. Autori izводе zaključak da su niže vrijednosti ovog indikatora rezultat karakteristika modernog finansijskog sustava u kojem banke gube na značaju u odnosu na druge finansijske posrednike kada su u pitanju depoziti koji se posljedično usmjeravaju u druge kanale.

Slika 6. Ukupni kapital u % od BDP-a u odnosu na BDP po glavi stanovnika po skupinama zemalja (prema podacima za 2020. g.)

Izvor: izračun autora (2021)

Indikator ukupnog kapitala i BDP-a u odnosu na BDP po glavi stanovnika prikazan je na slici 6. Očekivano, i kod ovog indikatora zemlje EU-12 skupine imaju više vrijednosti, ali i kod ovog indikatora postoji ujednačenost između pojedinih zemalja iz različitih skupina, pa Estonija i Hrvatska imaju vrijednost indikatora jednaku Irskoj i Nizozemskoj, a veću od Grčke, Italije, Portugala i Njemačke. Najviša vrijednost indikatora iskazuje se kod Malte, gotovo 30 %, i Austrije sa 25,4 %. Izrazito niska vrijednost indikatora, ispod 10 %, iskazana je kod Latvije i Litve te Poljske i Rumunjske. Obzirom da bazelska regulativa ide u smjeru daljnjeg ujednačavanja kriterija adekvatnosti kapitala i uvjetovanja rasta aktive povećanjem kapitala s obzirom na rizičnost plasmana, u budućnosti se može očekivati manja disperzija rezultata primjenom ovog indikatora.

5. ZAKLJUČAK

Važnost bankovnih sustava za gospodarski rast posebno je izražena u bankocentričnim finansijskim sustavima zemalja koje su Europskoj uniji pristupile nakon 2004. g. Od tog perioda, sa ciljem dublje integracije, ali i zaštite od budućih kriza, neke od ovih zemalja pridružile su se i europodručju. Druge, koje su još uvijek izvan europodručja, podijeljene su na one koje su donijele odluke o ulasku u europodručje, kao što su Bugarska, Hrvatska i Rumunjska, kao i na one koje to još uvijek nisu odlučile kao što su Češka, Mađarska, Poljska i Švedska, ili one koje nemaju obavezu pristupanja, kao Danska. Korištenjem indikatora za prikaz veličine i dubine, kreditne aktivnosti i depozitnih kapaciteta, provedena je analiza bankovnih sustava europskih zemalja podijeljenih u tri skupine, i to zemalja koje su članice europodručja od prije 2004. g., onih koje su članice europodručja nakon 2004. g. te onih koje to još uvijek nisu. Dobiveni rezultati prilično su heterogeni u obje skupine i ukazuju da su zemlje koje su se pridružile europodručju u boljoj poziciji od onih koje nisu. Utvrđena je visoka korelacija između BDP-a i indikatora uzetih za procjenu stupnja razvoja bankovnih sektora

za stare članice Unije. U skupini novih članica Unije unutar i izvan europodručja korelacija je nešto niža, ali također značajna. Indikator omjera BDP-a i ukupnih depozita u odnosu na BDP po glavi stanovnika značajno je viši kod zemalja izvan europodručja, nego kod novih članica Unije unutar europodručja, što ukazuje na veću ovisnost tih bankovnih sektora o ovim izvorima financiranja.

Promatrano po disperziji rezultata, u skupini novih članica Unije unutar europodručja najbolju poziciju imaju Malta i Cipar, čiji su bankovni sektori u svim kategorijama bliži starim članicama Unije. Nakon ovih dviju zemalja, Estonija prednjači u svim kategorijama i pred susjednim baltičkim državama, ali i pred Slovenijom i Slovačkom, koje sigurno imaju dobre kapacitete za razvoj obzirom na visinu BDP-a po glavi stanovnika. Danska i Švedska, zemlje koje, uz Luksemburg i Irsku, imaju najviše vrijednosti BDP-a po glavi stanovnika u EU, očekivano imaju rezultate na razini starih članica Unije. Od ostalih zemalja u skupini izvan europodručja Hrvatska prednjači u svim kategorijama, što ide u prilog zaključku o kontinuitetu stabilnog razvoja njena bankovnog sektora. Ipak, visina BDP-a po glavi stanovnika ne prati indikatore razvijenosti bankovnog sektora, što ukazuje da postoji potreba za efikasnijim korištenjem resursa u svrhu gospodarskog razvoja. Češki bankovni sektor također ostvaruje razvijenost bankovnog sektora usporedivu s razvijenijim novim članicama EU unutar europodručja, a visina BDP-a po glavi stanovnika, koja je najviša u ovoj skupini, ukazuje na dobro korištenje razvojnih kapaciteta bankovnog sektora. Najslabije rezultate u svim skupinama pokazuju bankovni sustavi dvaju zemalja izvan europodručja, Poljske i Rumunjske.

Rezultati istraživanja ukazuju da još uvijek, unatoč činjenici da su bankovni sustavi zemalja novih članica Unije unutar i izvan europodručja, većinom u vlasništvu starih članica Unije, postoje velike razlike u stupnju razvijenosti bankovnih sustava ovih zemalja. Obzirom da su podjednaki rezultati ostvareni i u istraživanjima u ranijem vremenskom periodu, nije izgledno da će do veće konvergencije doći u kratkom periodu. Buduća istraživanja mogla bi detaljnije analizirati sektorsku distribuciju kreditnih potencijala bankovnih sustava i njihova utjecaja na ekonomski rast članica Unije.

Ovaj je rad financiralo Sveučilište u Zadru institucionalnim projektom broj IP:01.2021.14

LITERATURA

- Aghion, P., Angeletos, G. M., Banerjee, A., Manova, K. (2010): Volatility and growth: Credit constraints and the composition of investment. *Journal of Monetary Economics*, 57(3), 246-265; <https://doi.org/10.1016/j.jmoneco.2010.02.005>
- Allen, F., Jackowicz, K., Kowalewski, O., Kozłowski, Ł. (2017). Bank lending, crises, and changing ownership structure in Central and Eastern European countries. *Journal of Corporate Finance*, 42, 494-515; <https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2015.05.001>
- Banerjee, B. (2012): Banking sector efficiency in new EU member states: a survey of cross-country evidence. *Eastern European Economics*, 50(6), 81-115; <https://doi.org/10.2753/EEE0012-8775500604>
- Beck, T., Levine, R., Loayza, N., 2000. Finance and the sources of growth. *Journal of Financial Economics*, [https://doi.org/10.1016/S0304-405X\(00\)00072-6](https://doi.org/10.1016/S0304-405X(00)00072-6)

- Beck, T., Demirgüç-Kunt, A., Levine, R. (2010). Financial institutions and markets across countries and over time: The updated financial development and structure database. *The World Bank Economic Review*, 24(1), 77-92; <https://doi.org/10.1093/wber/lhp016>
- Bonin, John P., Hasan, Iftekhar, Wachtel, Paul: *Banking in Transition Countries* (2014). BOFIT Discussion Paper No. 8/2014, SSRN: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2416826>.
- Butler, B. (2015). *What Should the Eurozone Do? A Theoretical Analysis of the Creation, Crisis, and Future of Europe's Economic and Monetary Union*.
- Claessens, S., Demirgüç-Kunt, A., Huizinga, H. (2001). How does foreign entry affect domestic banking markets? *Journal of Banking and Finance*, 25, 891–911; [https://doi.org/10.1016/S0378-4266\(00\)00102-3](https://doi.org/10.1016/S0378-4266(00)00102-3)
- Cipollini, Andrea, Fiordelisi, Franco: *The Impact of Bank Concentration on Financial Distress: The Case of the European Banking System* (2009). EMFI Working Paper No. 2 - 2009, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1578718>
- Dandashly, A., Verdun, A. (2020): Euro adoption policies in the second decade—the remarkable cases of the Baltic States. *Journal of European Integration*, 42(3), 381-397; <https://doi.org/10.1080/07036337.2020.1730355>
- Dermine, J. (2006). European banking integration: Don't put the cart before the horse. *Financial Markets, Institutions & Instruments*, 15(2), 57-106; <https://doi.org/10.1111/j.0963-8008.2006.00114.x>
- Dyson, K., Dyson, K. H., Featherstone, K. (1999): *The road to Maastricht: Negotiating economic and monetary union*. Oxford University Press; Google Books
- Ferreira, C. (2013): Banking efficiency and European financial integration. *Applied Economics Quarterly*, 59(2), 99–124; DOI:10.3790/aeq.59.2.99
- Fratianni, M., Von Hagen, J. (2019): *The European monetary system and European monetary union*. Routledge. Taylor&Francis Group Books
- Ghossoub, E. A., & Reed, R. R. (2015): The size distribution of the banking sector and the effects of monetary policy. *European Economic Review*, 75, 156-176. <https://doi.org/10.1016/j.euroecorev.2015.01.002>
- Goldsmith, R. W. (1959). Front matter to "The Comparative Study of Economic Growth and Structure". In *The Comparative Study of Economic Growth and Structure* (pp. 13-0). Nber.
- James, H. (2012): *Making the European monetary union*. Harvard University Press 2012, Books.
- José Luis Gallizo, Jordi Moreno, Manuel Salvador (2018): The Baltic banking system in the enlarged European Union: the effect of the financial crisis on efficiency, *Baltic Journal of Economics*, 18:1, 1-24; <https://doi.org/10.1080/1406099X.2017.1376430>
- Kakes, J., Nijskens, R. (2018): *Size of the banking sector: implications for financial stability* (No. 1606). Netherlands Central Bank, Research Department.
- Kouretas, G. P., Pawłowska, M., Szafranski, G. (2020): Market structure and credit procyclicality: Lessons from loan markets in the European Union banking sectors. *Economic Modelling*, 93, 27-50; <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2020.07.013>
- Kumar, V., & Bird, R. (2020): Do Profitable Banks Make a Positive Contribution to the Economy?. *Journal of Risk and Financial Management*, 13(8), 159; <https://doi.org/10.3390/jrfm13080159>
- Lakštutienė, A. (2008): Correlation of the indicators of the financial system and gross domestic product in European Union countries. *Engineering economics*, 3 (58), 7-18., Central and Eastern European Online Library
- Lavrač, V. (2010): *Inclusion of Slovenia in the Euro area and perspectives of enlargement after the global financial crisis*. Institute for Economic Research, Working Paper No. 51, 2010.
- Lane, Philip R. (2006): The real effects of European monetary union. *Journal of Economic Perspectives*, 20(4), 47-66., Vol. 20, No.4, DOI: 10.1257/jep.20.4.47

- Levine, R., Loayza, N., & Beck, T. (2000). Financial intermediation and growth: Causality and causes. *Journal of monetary Economics*, 46(1), 31-77., [https://doi.org/10.1016/S0304-3932\(00\)00017-9](https://doi.org/10.1016/S0304-3932(00)00017-9)
- Männasoo, K. (2013). Determinants of bank interest spreads in Estonia. *Eastern European Economics*, 51(1), 36-60.; <https://doi.org/10.2753/EEE0012-8775510103>
- Padilla, L. (2020): Can Monetary Integration Improve Productivity? Empirical Evidence of Eurozone. *The South East European Journal of Economics and Business*, 15(2), 57-69. DOI: <https://doi.org/10.2478/jeb-2020-0015>
- Poghosyan, T., Poghosyan, A. (2010): Foreign bank entry, bank efficiency and market power in Central and Eastern European Countries 1. *Economics of transition*, 18(3), 571-598; <https://doi.org/10.1111/j.1468-0351.2009.00378.x>
- Ribnikar, I., Košak, M. (2006): Development prospects of the banking industry in the new EU member countries and forthcoming member countries. *Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Rijeci, časopis za ekonomsku teoriju i praksu-Proceedings of Rijeka Faculty of Economics, Journal of Economics and Business*, 24(1), 1-17.
- Spendzharova, A. B. (2014): Banking union under construction: The impact of foreign ownership and domestic bank internationalization on European Union member-states' regulatory preferences in banking supervision. *Review of International Political Economy*, 21(4), 949-979.; <https://doi.org/10.1080/09692290.2013.828648>
- The International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank/The International Monetary Fund (2005): *Financial Sector Assessment: A Handbook*
- Vajanne, Laura, *Integration in Euro Area Retail Banking Markets - Convergence of Credit Interest Rates*. Bank of Finland Research Discussion Paper No. 27/2007, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1081564>
- European Banking Federation, dostupno na: <https://www.ebf.eu/> (pristupljeno 26. 9. 2021.)
- European Central Bank (ECBa), dostupno na: <https://sdw.ecb.europa.eu/browse.do?node=9691533> (pristupljeno 21. 9. 2021.)
- European Central Bank (ECBb): <https://sdw.ecb.europa.eu/browse.do?node=9691533> (pristupljeno 2. 10. 2021.)
- Eurostat: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_08_10/default/table?lang=en (pristupljeno 13. 9. 2021.)
- Eurostat; <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do> (pristupljeno 13. 9. 2021.)

Creative Commons Attribution –
NonCommercial 4.0 International License

Preliminary communication

<https://doi.org/10.31784/zvr.10.1.10>

Received: 21. 10. 2021.

Accepted: 11. 4. 2022.

CONVERGENCE OF EU BANKING SYSTEMS: THE POSITION OF EURO AND NON-EURO AREA COUNTRIES WITH REFERENCE TO CROATIA

Anita Peša

PhD, Associate Professor, University of Zadar, Department of Economics, Splitska 1, 23000 Zadar, Hrvatska;
e-mail: apesa@unizd.hr

Martina Maté

MSc, Teaching Assistant, University of Zadar, Department of Economics, Splitska 1, 23000 Zadar, Hrvatska;
e-mail: mmate@unizd.hr

Dijana Čičin-Šain

Mag. oec., Senior Lecturer, University of Zadar, Department of Economics, Splitska 1, 23000 Zadar,
Hrvatska; e-mail: dcsain@unizd.hr

ABSTRACT

Banking systems of countries that joined European Union after 2004, are to the largest extent owned by banking groups from the old member states. The importance of banking system for economic growth in these countries is more significant than in the old member states due to strong dependence of economies on banking sources of financing. Convergence toward the developed systems of the old member states would be of great interest for the further economic development of this group of countries. The aim of this paper is to analyse the current position of banking systems of European countries, with particular reference to Croatia's position. The methodology is based on a comparison of GDP per capita with selected indicators of size, growth, deposit base and capitalization of the banking sector. The position of euro and non-euro area banking sectors is analysed using the indicators of development of the financial system, and depending on the period of joining the euro area. The results indicate that the banking systems of countries that joined the European Union after 2004 are still lagging behind the old members, and that the convergence is still far away, especially in the group of non-euro area countries. Among the new members of euro area, Malta and Cyprus are in lead in all indicators, as well as Estonia, while in the group of non-euro area countries, along with Sweden and Denmark, the best results are achieved by Croatia and Czech Republic. The results indicate that new member states, and especially non-euro area countries, still remain more dependent on deposits as a primary source of financing lending activity, indicating the dominant position of banks in the financial systems of these countries.

Key words: European Union, banking systems, euro area, convergence

